

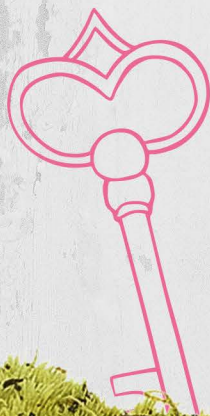
TEATR BLIŻEJ NAUCZYCIELI I UCZNIÓW

materiały edukacyjne
do spektaklu

Tajemniczy Ogród

w reżyserii Sławomira Narlocha
Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu

autorka: Anna Zalewska-Uberman

Wstęp:

Drodzy, Nauczyciele i Nauczycielki, Edukatorzy
i Edukatorki!

Materiały edukacyjne do „Tajemniczego ogrodu” zawierają trzy scenariusze lekcji do spektaklu dla uczniów klas IV-VIII. Pierwszy z nich ma charakter lekcji wprowadzającej. Drugi porusza zagadnienia z obszaru dobrostanu nastolatków (emocje, dbanie o zdrowie psychofizyczne), a trzeci dotyczy tematu komunikacji bez słów.

Scenariusze możecie zrealizować w całości lub korzystając z pojedynczych modułów. Przydadzą się m.in. podczas lekcji języka polskiego, lekcji wychowawczej i zajęć pozalekcyjnych.

Wszystkie cytaty zawarte w materiałach edukacyjnych pochodzą z adaptacji „Tajemniczego ogrodu” autorstwa Sławomira Narlocha. W scenariuszu trzecim wykorzystano projekty kostiumów do spektaklu, których autorką jest Anna Adamek.

Lekcja pierwsza:

**UZDROWISKO „TAJEMNICZY OGRÓD”,
CZYLI APETYT NA ŻYCIE.**

Etap edukacyjny: szkoła podstawowa

Grupa wiekowa: 10-15 lat

Typ zajęć: zajęcia lekcyjne

Czas realizacji zajęć: 45 minut

Cele zajęć:

- Zaciekawienie i pobudzanie do poznania tekstu kultury.
- Analiza bohaterów i przemian postaci.
- Refleksja nad wpływem natury na życie człowieka.
- Rozwijanie wyobraźni teatralnej.

Metody i techniki pracy:

Rozmowa, wizualizacja, improwizacje ruchowe, ćwiczenia pisemne, rzeźba.

Przygotowanie do zajęć i aranżacja przestrzeni:

Przygotuj pustą, przestrzenną salę. Ławki i krzesła możesz przesunąć pod ściany, by środek sali pozostał pusty.

Środki dydaktyczne, materiały:

Karty pracy, ścieżka dźwiękowa z odgłosami natury i odtwarzacz, tablica multimedialna lub telefony z dostępem do internetu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

10 minut

1. Przechadzka po wrzosowisku.

Wizualizacja. Powiedz grupie, że na dzisiejszej lekcji przeniesiecie się na wrzosowisko. Drzwi do klasy staną się symboliczną furtką do innego świata. Poproś, aby uczniowie zajęli wygodną pozycję i zamknęli oczy. Rozpocznij prowadzenie wizualizacji. Mów powoli i ze spokojem:

„Jest jesienny poranek. Znajdujesz się na wrzosowisku – piaszczystej, lekko pagórkowatej przestrzeni porośniętej niskimi wrzosami i żółtymi janowcami, czyli niskimi krzaczkami z dużą ilością żółtych kwiatów. Janowce wydzielają intensywny, kwiatowy zapach. Weź kilka głębszych wdechów i poczuj, jak ta woń Cię otacza, mieszając się z ciężkim i wilgotnym zapachem angielskiej mgły, która rozlewa się po wrzosowisku aż po horyzont. Kiedy w końcu mgła opada, dostrzegasz kolory wrzosów. Wśród nich są białe, fioletowe, różowe, purpurowoczerwone... Czy któryś z nich szczególnie przyciąga Twój wzrok? Z czym kojarzy Ci się pejzaż wrzosowiska? Mary widzi je jako: „(...) bezbrzeżne, fioletowe morze. Szumi zupełnie tak samo. I wydaje się tak samo samotne”. Wyobraź sobie teraz, że leżysz na wrzosowisku, a jego fale delikatnie Cię kołyszają. Poddajesz się temu ruchowi i spokojnie oddychasz. Twoje ciało wchodzi w stan relaksu, a zmysły wyostają się. Na krańcu wrzosowiska dostrzegasz klimatyczny dom, mający sześćset lat, mieszczący prawie sto pokoi. W większości z nich nikt nie mieszka. Dom otacza olbrzymi park. Widać jeszcze mur, za którym znajduje się dziki, opuszczony ogród, do którego nikt nie ma wstępu... Przypomnij sobie, jakie tajemnice skrywa”.

Poproś, aby młodzież jeszcze przez chwilę nie otwierała oczu. Włącz ścieżkę dźwiękową z przyjemnymi dla ucha odgłosami

natury (szum drzew, śpiew ptaków), a po chwili poproś, aby klasa usiadła w kole.

Spytaj grupę, jak się czuła na wrzosowisku? Jak wizualizacja wpłynęła na ich ciało i samopoczucie?

15 minut

2. Mieszkańcy wrzosowiska.

Wyświetl na tablicy kilka zdjęć ze spektaklu, które są dostępne na stronie: <https://teatr.torun.pl/spektakle/tajemniczy-ogrod> i wspólnie przypomnijcie sobie bohaterów spektaklu. Podziel klasę na kilkuosobowe zespoły. Każdej grupie przydziel innego bohatera/-kę i poproś o wypełnienie karty postaci, zawierające takie informacje, jak imię, wiek, cechy wyglądu, cechy charakteru, zachowanie, atrybuty, relacje z otoczeniem. Z wypełnionych kart pracy utwórzcie klasową galerię.

karta pracy
znajduje się
na str. 24

Wróćcie do koła. Zaproponuj grupie mikro działanie, w którym zajmą się charakterystyką postaci poprzez ruch. Przywołaj jedną osobę z grupy słowami „Mam miejsce po mojej prawej stronie. Przyjdź do mnie jako Rudzik”. W kolejnej turze osoba, obok której zwolniło się miejsce, przywołuje do siebie kolegę lub koleżankę używając tej samej formuły, podając jedynie nową nazwę postaci (kucharki, Dick, Lisica, Rudzik) lub elementu przyrody (wiatr, krzew róży).

15 minut

3. Roz-kwit i od-rodzenie czyli opowieść o przemianie.

Zapytaj młodzież, jakie przemiany zachodzą w naturze na wiosnę i w jaki sposób wpływają na bohaterów/-ki. Następnie zastanówcie się na forum, które rekwizyty w spektaklu mogą być symbolem rozkwitu i odrodzenia.

Przykładowe odpowiedzi:

nasiona ostróżki, róże, gniazdo rudzika, skakanka, klucz.

Wróćcie do pracy w kilkusobowych zespołach. Poleć, aby grupy zbudowały dwa pomniki ze swoich ciał przedstawiające jedną z trzech postaci (Mary, Colina, Archibalda) na początku i na końcu spektaklu.

4. Recepty na zdrowienie od bohaterów/-ek spektaklu.

5 minut

Zapytaj klasę, co pomogło bohaterom/-kom wyzdrowieć.

Przykładowe odpowiedzi:

kontakt z naturą, pożywne jedzenie, ćwiczenia Boba Hawortha, czary Colina, śmiech, zabawa, dobre relacje.

Lekcja druga:

**„KAŻDY Z NAS MA W SOBIE WRZOSOWISKO” –
O SMUTKU, SAMOTNOŚCI, STRACIE I O TYM,
JAK MOŻEMY SIĘ NIMI ZAOPIEKOWAĆ.**

Etap edukacyjny: szkoła podstawowa

Grupa wiekowa: 10-15 lat

Typ zajęć: zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne

Czas realizacji zajęć: 90 minut

Cele zajęć:

- Kształcenie umiejętności analizy pejzażu wewnętrznego postaci.
- Budowanie akceptacji emocjonalności własnej i innych osób.
- Kształtowanie postawy empatycznej.
- Rozwijanie umiejętności rozmowy na trudne tematy.
- Rozwijanie samoświadomości młodzieży dotyczącej dbania o dobrostan psychiczny i fizyczny.

Metody i techniki pracy:

Rozmowa, burza mózgów, rysunek, ćwiczenia pisemne, ćwiczenia plastyczne.

Przygotowanie do zajęć i aranżacja przestrzeni:

Przygotuj pustą, przestrzenną salę. Ławki i krzesła możesz przesunąć pod ściany, by środek sali pozostał pusty.

Środki dydaktyczne, materiały:

Tekst piosenki o wrzosowisku (fragment), kartki papieru A4, duży brystol, flamastry, kolorowe kredki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

10 minut

1. Wrzosowisko – pejzaż zewnętrzny.

Powiedz klasie, że podczas dzisiejszej lekcji będziecie się przyglądać wrzosowisku, które jest ważnym elementem świata przedstawionego w „Tajemniczym ogrodzie” i charakterystyczną częścią angielskiego krajobrazu, zwłaszcza regionu Yorkshire, gdzie znajduje się Paszkoci Dwór.

Przypomnijcie sobie, jak zostało przedstawione wrzosowisko w spektaklu lub/i obejrzyjcie zdjęcia wrzosowisk w internecie. Następnie zróbcie burzę mózgów i zanotujcie na tablicy jak najwięcej określeń (kolorów, porównań, epitetów), które charakteryzują wrzosowiska.

45 minut

2. Wrzosowisko – pejzaż wewnętrzny bohaterów/-ki „Tajemniczego ogrodu”.

Poproś grupę, aby zamknęła oczy i w skupieniu wysłuchiwała czytanego przez Ciebie fragmentu piosenki o wrzosowisku.

Dobrze, że jesteś...

Dobrze, że jesteś...

Chcę Ci powiedzieć,

Że we mnie wrześnie,

Że we mnie płoną

Wonne ogniska,

Że znów zakwitła

Dal wrzosowiska.

Pytasz co u mnie,
Czy bywam w mieście?
Zajrzyj mi w oczy,
Może tam jestem.
Szukaj za mgłami,
W deszczów uścisku.
Może mnie znajdziesz
Na wrzosowisku.
Wrzosowisko...
Wrzosowisko...

To bezkresna dal
Pochmurności,
Samotności.
Wrzosowisko...
Wrzosowisko...
Każdy w sobie ma.

(...)

Wrzosowisko
Sławomir Narloch

Zapytaj klasę, jakie odczucia i wrażenia wzbudził w nich opis wrzosowiska. Zanotujcie je na tablicy. Później poleć, aby porozmawiali/-ły w trójkach o tym, jak rozumieją frazę: „Każdy z nas ma w sobie wrzosowisko”. Wróćcie do pracy na forum.

Zwróć uwagę młodzieży na fakt, że wrzosowisko w spektaklu ma również znaczenie symboliczne i można je potraktować jako metaforę pejzażu wewnętrznego bohaterów/-ki.

Na pejzaż wewnętrzny postaci składają się jej przeżycia, emocje, nastroje, myśli, marzenia, pragnienia i lęki.

Podziel klasę na kilka grup. Każdej z nich przydziel jednego/-ą z trzech bohaterów/-kę: Mary Lennox, Colina Cravena, Archibalda Cravena, i zachęć, aby opisali i/lub narysowali pejzaż, który odzwierciedla ich wewnętrzny świat na początku opowieści. Grupy mają do dyspozycji duży arkusz brystolu oraz kolorowe kredki i flamastry.

Po skończonym zadaniu zespoły prezentują swoje prace na forum. Zwróć uwagę na różnorodność i bogactwo pejzaży wewnętrznych bohaterów/-ki. Porozmawiajcie o uczuciach, których doświadczyły postaci z „Tajemniczego ogrodu”, również tych trudnych jak samotność, strata, smutek, tęsknota.

3. Emocjonalne s.o.s.

15 minut

Mary, Colina i Archibalda łączy doświadczenie straty bliskich osób, które na zawsze pozostaną w ich pamięci. Podziel klasę na trzyosobowe zespoły i poproś, aby napisali/-ły kartkę/sms w imieniu wybranej postaci do osoby, która odeszła.

przykładowa kartka pocztowa i sms znajdują się na str. 25 i 26

Jeśli wiesz, że w Twojej klasie jest osoba, która aktualnie przeżywa żal lub znajduje się w kryzysie psychicznym, możesz zaproponować, aby zamiast kartki zespoły napisały poczekającą sms do Mary, Colina lub Archibalda.

Możecie odczytać kartki/wiadomości na forum.

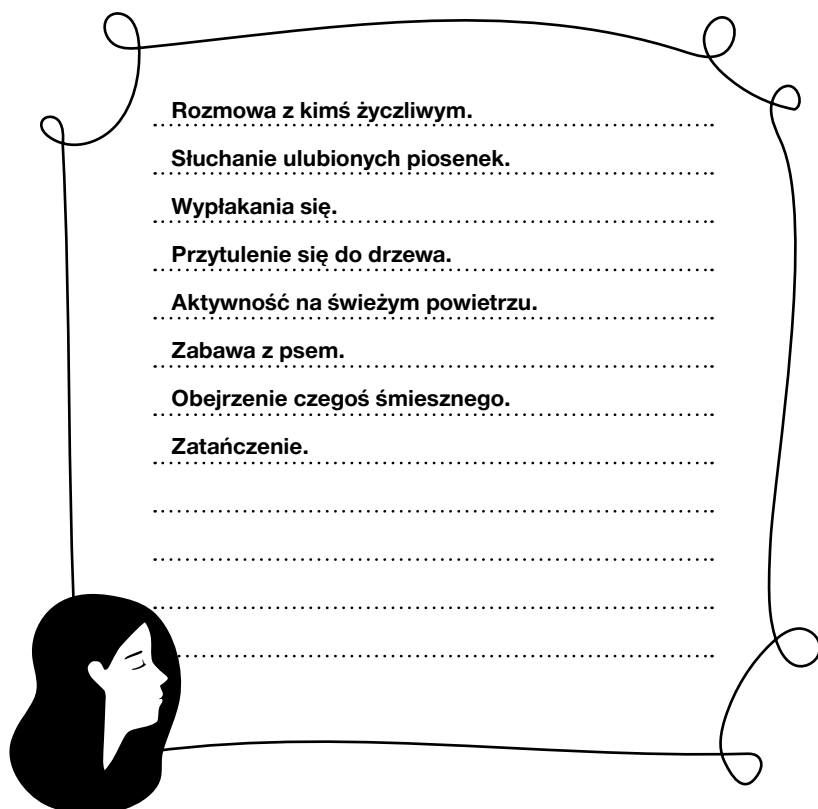
20 minut

4. Klasowy przybornik zdrowia psychicznego.

Dzisiejsza młodzież, podobnie jak bohaterowie/-ki „Tajemniczego ogrodu”, doświadcza codziennie wielu wyzwań, trudności i sprzecznych emocji.

Zastanówcie się wspólnie, jak możecie o siebie zadbać, kiedy macie gorszy dzień. Zapiszcie Wasze propozycje na dużym arkuszu papieru w formie równoważników zdań. W ten sposób powstanie klasowy przybornik zdrowia psychicznego.

Przykładowe odpowiedzi:

Rozmowa z kimś życzliwym.

Sluchanie ulubionych piosenek.

Wypłakania się.

Przytulenie się do drzewa.

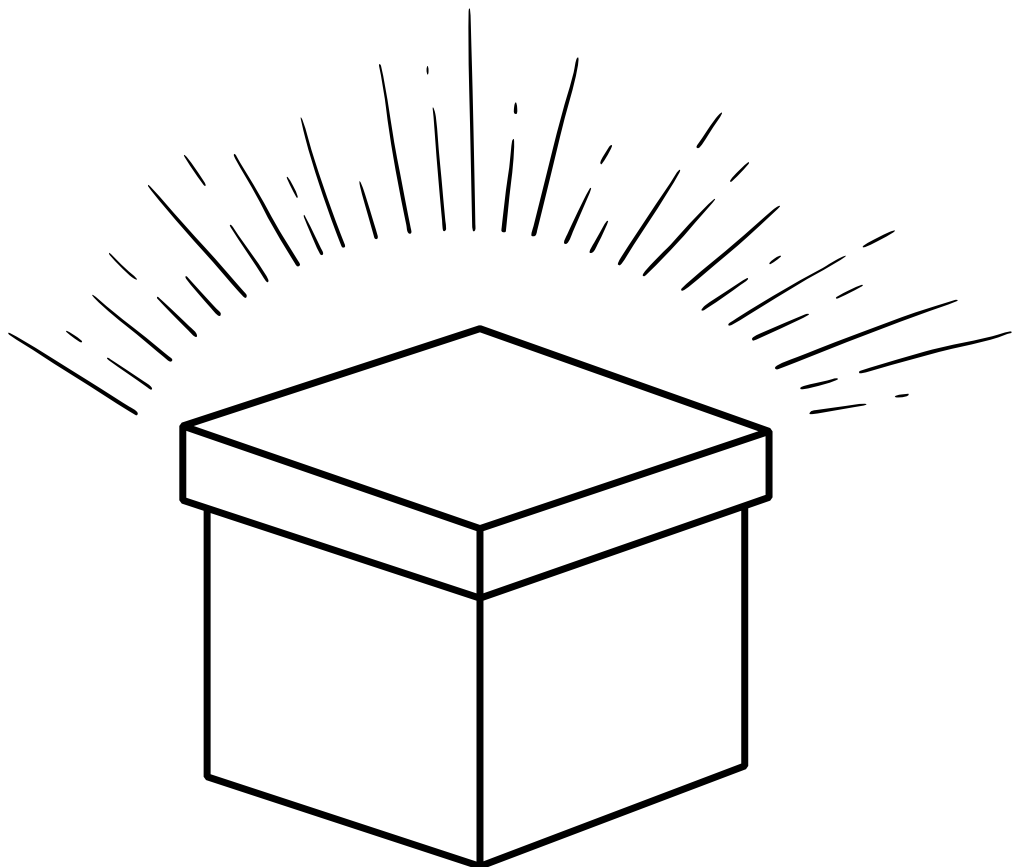
Aktywność na świeżym powietrzu.

Zabawa z psem.

Obejrzenie czegoś śmiesznego.

Zatańczenie.

Zadanie domowe. Poproś, aby każdy przygotował w domu swoje własne pudełko mocy, do którego może zaglądać w trudnych chwilach. Co w nim schowacie? Zabawkę z dzieciństwa, pamiątkę z podróży, brelok, zdjęcie, pen drive'a z piosenkami, kasztana, książkę? Możliwości jest nieskończenie wiele!

Lekcja trzecia:

TEATR. LABORATORIUM KOMUNIKACJI BEZ SŁÓW.

Etap edukacyjny: szkoła podstawowa

Grupa wiekowa: 10-15 lat

Typ zajęć: zajęcia lekcyjne, pozalekcyjne

Czas realizacji zajęć: 90 minut

Cele zajęć:

- Rozwijanie umiejętności analizy i interpretacji spektaklu.
- Rozwijanie wyobraźni teatralnej.
- Kształtowanie umiejętności czytania i tworzenia komunikatów werbalnych i niewerbalnych.

Metody i techniki pracy:

Rozmowa, rzeźby, rysunek, improwizacje ruchowe, improwizacje głosowe, mapa myśli.

Przygotowanie do zajęć i aranżacja przestrzeni:

Przygotuj pustą, przestrzenną salę. Ławki i krzesła możesz przesunąć pod ściany, by środek sali pozostał pusty.

Środki dydaktyczne, materiały:

Piosenka ze spektaklu, kartki A4, duże arkusze brystolu, flamastry, projekty kostiumów do spektaklu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

10 minut

1. Rozgrzewka.

Zaproś klasę do rozgrzewki. Poproś, aby podążała za Twoimi poleceniami:

- spacerujemy po sali w swoim naturalnym tempie,
- witamy się z mijaną osobą bez użycia słów (np. podając rękę, przybijając piątkę, machając, uściskując się),
- wracamy do spacerowania,
- pokazujemy mijanej osobie różne miny: wesoła, smutna, przestraszona, groźna, zaciekawiona, podekscytowana, znudzona etc.
- wracamy do spacerowania,
- układamy swoje ciało według wskazanego hasła i zatrzymujemy się w stop-klatce (przykładowe hasła: wygrateś na loterii; dostałeś jedynkę ze sprawdzianu; rozłościłeś/-aś się na kolegę; czekasz od godziny, aż ktoś Cię wpuści do domu, bo zapomniałeś klucza; relaksujesz się na wakacjach; masz 39 stopni gorączki; zobaczyłeś/-aś coś, co Cię bardzo zaskoczyło).

Możesz też zaproponować, aby to młodzież podawała kolejne hasła do stop-klatek.

15 minut

2. Komunikacja bez słów w pigułce.

Zachęć grupę do podzielenia się wrażeniami z rozgrzewki. Co było łatwe a co trudne? Jakie emocje im towarzyszyły?

Następnie zastanówcie się, jakie środki komunikacyjne zostały użyte w ćwiczeniu. Zróbcie ich mapę (postawa, mimika twarzy, kontakt wzrokowy, gesty, odległość od rozmówcy). Podkreśl, że one wszystkie składają się na komunikację niewerbalną.

Podziel klasę na trójki i poproś, aby odpowiedzieli na pytanie:

– W jakich sytuacjach komunikujemy się bez słów?

Przykładowe odpowiedzi: kiedy nie znamy języka kraju, w którym przebywamy; w sytuacjach awaryjnych; w kontakcie z osobami niesłyszącymi.

20 minut

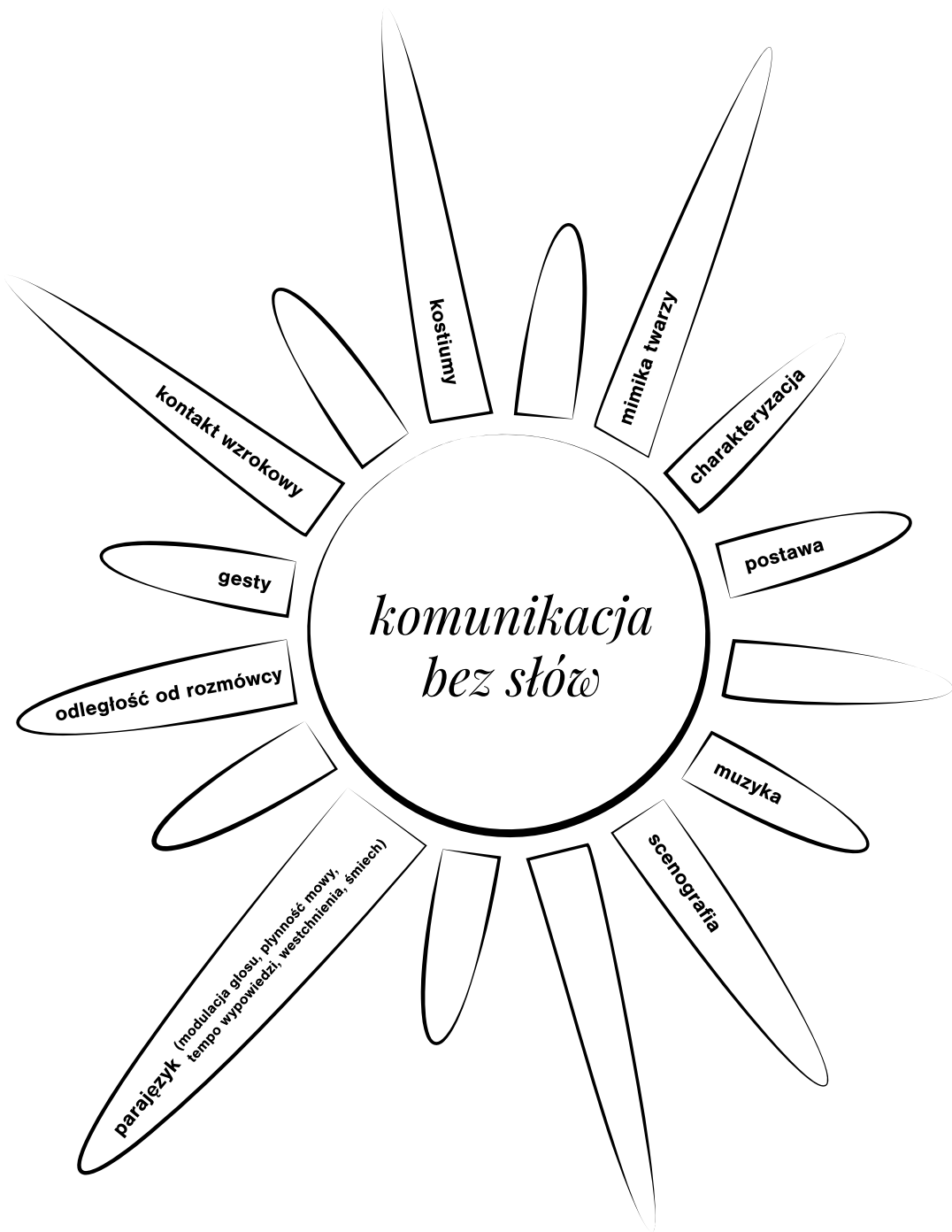
3. Komunikacja bez słów w spektaklu.

Przypomnijcie sobie, jakie postaci w spektaklu komunikują się bez użycia słów i przywołajcie sceny, w których nie pada ani jedno słowo („Randka Rudzika”, „Ślub Rudzika”). Spytaj młodzież czy były one łatwe czy trudne w odbiorze? Jaki miał charakter?

Jakie jeszcze środki komunikacji niewerbalnej, oprócz tych przećwiczonych i omówionych w poprzednich ćwiczeniach, udało się im zauważyć w przywołanych scenach?

Przykładowe odpowiedzi: kostiumy, scenografia, muzyka, charakteryzacja, parajęzyk (modulacja głosu, płynność mowy, tempo wypowiedzi, westchnienia, śmiech oraz bardzo rozbudowa i ciekawie pomyślana przez kompozytora Jakuba Gawlika biofonia spektaklu, czyli dźwięki wydawane przez zwierzęcych i ludzkich bohaterów inscenizacji).

Uzupełnijcie mapę komunikacji bez słów o wymienione wyżej elementy.

20 minut

4. Trening komunikacji niewerbalnej inspirowany spektaklem.

Stańcie w kole. Poproś, aby wskazywane przez Ciebie kolejno osoby wyobraziły sobie, że wchodzi do jednej z przestrzeni przedstawionych w spektaklu i opisały ją tylko przy użyciu samogłoski „o”. Możecie kontynuować ćwiczenie, wypróbując inne samogłoski lub wyrazy dźwiękonaśladowcze.

Przykładowe miejsca: wrzosowisko, kuchnia, tajemniczy ogród, pokój Dicka, korytarz z portretami przodków.

Podziel klasę na pięć drużyn i rozdaj po jednym projekcie kostiumu ze spektaklu. Poproś, aby każda grupa zapisała wszystkie cechy charakteru bohaterów, które udało się im wyczytać z projektów.

Archibald

Mary

Dick

Lisica

Rudzik

Rudzikowa

Archibald

Mary

Dick

Lisica

Rudzik

Rudzikowa

W podsumowaniu zadania zastanówcie się wspólnie, co można odczytać z komunikacji niewerbalnej? Przykładowe odpowiedzi: emocje, postawę i nastawienie, intencję, stan psychofizyczny, zaangażowanie.

15 minut

5. Teatr jako laboratorium komunikacji bez słów.

Wyświetl na tablicy fragment songu ze spektaklu pt. „Świat muzykę gra” (autorstwa Sławomira Narlocha), którą śpiewa Dick:

**Milczenie to trudne zadanie
I jeden, choć wielki ma plus,
Bo w ciszy usłyszysz popisy
Muzyków jaśminu i róż.**

**A każdy ma swoją melodię
Jaszczurka i sarna, i ćma.
Nic nie mów, po prostu posłuchaj,
Że świat muzykę nam gra.**

(...)

**Ta cała muzyka,
To dla nas nauka,
Żeby tyle nie mówić
A czasem posłuchać.**

Zapytaj młodzież, czego możemy się nauczyć od Dicka w obszarze komunikacji bez słów? Przykładowe odpowiedzi: uważności, postawy empatycznej i aktywnego słuchania.

Na zakończenie lekcji możesz podzielić się z klasą refleksją, że teatr to sztuka, w której bardzo wiele dzieje się „między” i „poza” słowami, dlatego każda wizyta na spektaklu to mimowolny trening „rozczytywania” komunikatów niewerbalnych!

Karta postaci

IMIĘ

WIEK

CECHY WYGLĄDU

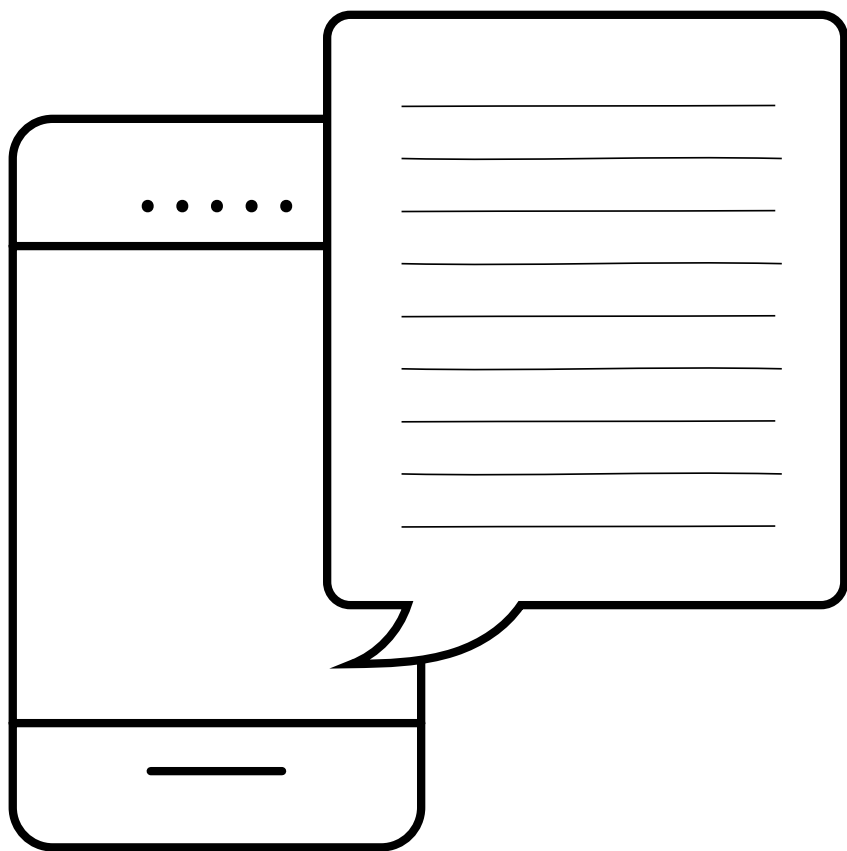
CECHY CHARAKTERU

**RELACJE
Z OTOCZENIEM**

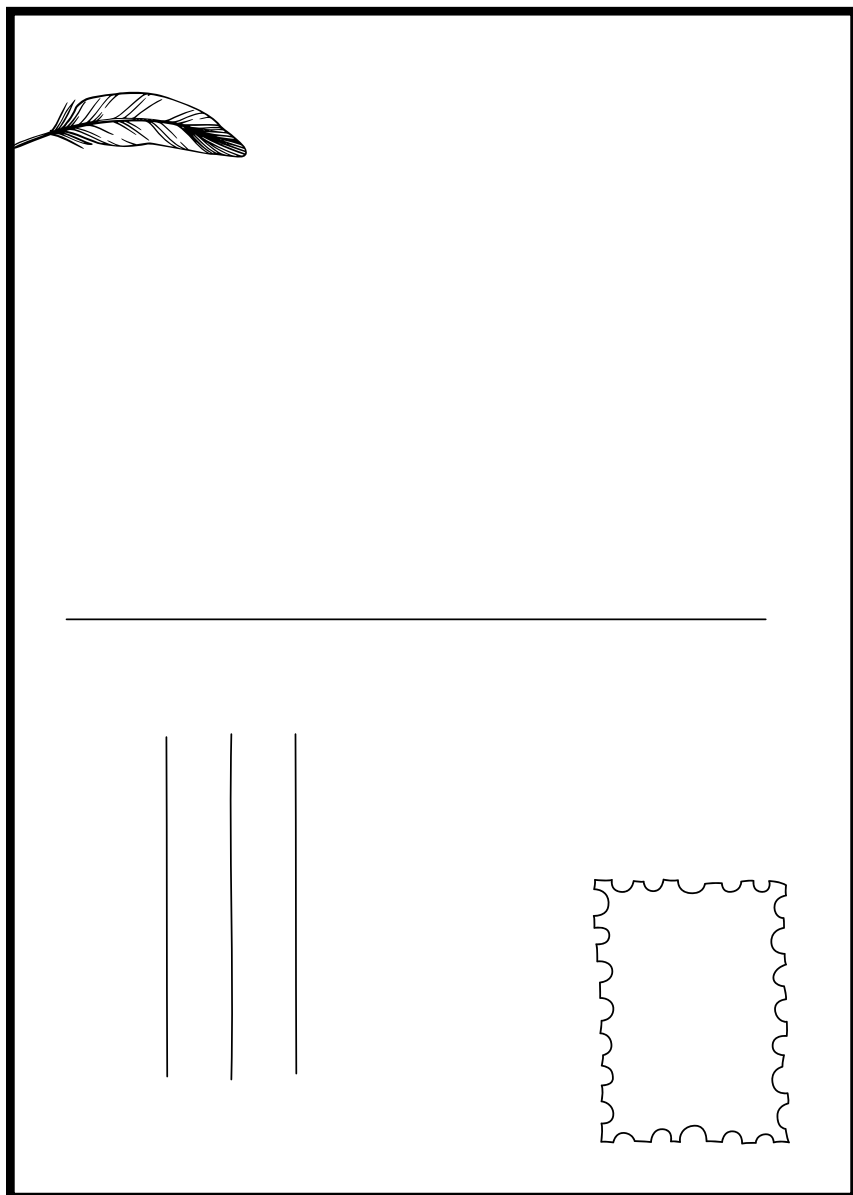
ZACHOWANIE

ATRYBUTY

Wiadomość SMS

Pocztówka

Twoje notatki

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Opracowanie metodyczne:

Anna Zalewska-Uberman

Opracowanie graficzne:

Nika Tarnowska

Koordynacja projektu:

Joanna Stoike

Teatr im. Wilama Horzycy w Toruniu

Plac Teatralny 1, 87-100 Toruń

www.teatr.torun.pl

Rezerwacja biletów na spektakle:

tel.: 56 622 55 97, 56 654 90 74

e-mail: bow@teatr.torun.pl

Rezerwacja warsztatów:

tel.: 605 034 199

e-mail: edukacja@teatr.torun.pl

strona spektaklu „Tajemniczy ogród”

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

**TEATROTEKA
SZKOLNA**

TODMiDN

Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Urząd Marszałkowski
Województwa
Kujawsko-Pomorskiego
w Toruniu

Dofinansowano z budżetu
Samorządu Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

2024
ROK KOBIECY
OWALNIWIEN
WZROSTU I KREATYWY

